

Chefsjustitieombudsmannen  
Erik Nymansson

## Kritik mot Finspångs kommun för handläggningen av ett ärende om avstängning av en elev vid en grundskola

**Beslutet i korthet:** Rektorn vid en grundskola i Finspångs kommun beslutade att stänga av en elev. Beslutet om avstängning kommunicerades inledningsvis muntligt till vårdnadshavarna och överlämnades skriftligt tre dagar senare. Det skriftliga beslutet saknade bl.a. beslutsdatum, avstängningens start- och sluttidpunkt och en överklagandehänvisning. En verksamhetschef på kommunen lämnade därefter det felaktiga beskedet att vårdnadshavare inte kunde överklaga rektors beslut om avstängning och att det var därför som det inte gavs någon hänvisning i dokumentet. Ett skriftligt beslut med start- och sluttidpunkt och överklagandehänvisning tillställdes vårdnadshavarna först efter att avstängningen hade upphört.

ChefsJO uttalar bl.a. att ett beslut om avstängning är en ingripande åtgärd för en enskild och kan överklagas. Enligt chefsJO bör ett sådant beslut i de flesta fall fattas skriftligen. ChefsJO understryker särskilt betydelsen av att en enskild får ta del av det fullständiga innehållet i beslutet och en korrekt överklagandehänvisning.

ChefsJO riktar i beslutet kritik mot kommunens handläggning. ChefsJO konstaterar att det första skriftliga beslutet inte kan anses ha uppfyllt kraven i förvaltningslagen. ChefsJO ser vidare allvarigt på att en företrädare för kommunen lämnat ett felaktigt besked om möjligheten att överklaga ett beslut i en så känslig och ingripande åtgärd som avstängning av en elev. Att överklagandehänvisningen lämnades först efter att avstängningen hade upphört har enligt chefsJO inte varit acceptabelt och får anses innebära en risk för rättsförlust.

### Anmälan

I en anmälan till JO klagade AA på Finspångs kommun och rektorn vid en grundskola. Av anmälan framgick bl.a. följande.

Rektorn beslutade om avstängning av en elev. Beslutet meddelades vårdnadshavarna den 5 september 2024 och började gälla den dagen eller dagen efter. Rektorn gav inte vårdnadshavarna möjlighet att yttra sig inför beslutet. Beslutet om avstängning meddelades muntligen till vårdnadshavarna. Ingen skriftlig version erbjöds förrän vårdnadshavarna krävde det. Det fanns inte med någon information om hur vårdnadshavarna skulle kunna överklaga beslutet och när det efterfrågades så fick de svaret att ett beslut som rektorn fattar inte går att överklaga av vårdnadshavarna. Vårdnadshavarna fick inte beslutet om

avstängning i skriftlig form förrän den 19 september och även då utan någon information om överklagan. Det fanns inte heller något beslutsdatum i beslutet.

### Utredning

Finspångs kommun yttrade sig över det som fördes fram i anmälan och anförde bl.a. följande.

— — —

Utifrån en specifik händelse ... fattade rektor, efter samråd med verksamhetschef, ett beslut om en avstängning som skulle gälla i fyra dagar (5 kap. 14 § och 16 § skollagen).

Rektor hade en dialog via telefon med vårdnadshavare torsdagen den femte september 2024 för att förklara anledningen till och informera om avstängningen som trädde i kraft nästkommande dag. Båda vårdnadshavarna hade möjlighet att yttra sig vid det tillfället. (5 kap. 16 § skollagen). Rektor bjöd sedan in vårdnadshavare till en elevvårdskonferens måndagen den nionde september för att i dialog ta fram åtgärder som skulle möta elevens behov (3 kap. 9 § skollagen). En överenskomst gjordes med vårdnadshavare om en återgång till skolan den 12 september.

Måndagen den nionde september träffades skolpersonal, elevens vårdnadshavare samt elevens bonusmamma. Vid detta tillfälle lämnades beslutet om avstängningen ut i skriftlig form. Enligt 28 kap. 9 § skollagen och 33 § förvaltningslagen ska vårdnadshavare informeras om överklaganderätten. Denna information saknades vid detta tillfälle i det skriftliga beslutet, vilket uppmärksammades under mötet. Huvudman åtgärdade detta och vårdnadshavare fick således ett nytt skriftligt beslut med information om överklagan ...

— — —

Kommunen redovisade därefter bl.a. följande bedömning.

Enligt 5 kap. 16 § skollagen ska vårdnadshavare ges möjlighet att yttra sig innan rektor fattar beslut om avstängning. Huvudmannen bedömer att båda vårdnadshavarna fick möjlighet att framföra sina synpunkter i den dialog som fördes vid det muntliga beskedet torsdagen den femte september. [...]

Beslut om avstängning kommunicerades inledningsvis muntligen till vårdnadshavarna och överlämnades därmed skriftligt tre dagar senare. I det skriftliga beslutet saknades dock information om vårdnadshavarnas rätt att överklaga, vilket utgör en brist. Denna brist åtgärdades i efterhand genom att beslutsdokumentet rättades till och rektor tillhandahöll sedan vårdnadshavarna det korrekta beslutet (33 § förvaltningslagen och 5 kap. 16 § skollagen). Huvudmannen bedömer att rektor åtgärdade bristen så fort den uppmärksammades.

Socialnämnden ska kontaktas om eleven är under 18 år (5 kap. 16 § skollagen). Huvudmannen kan konstatera att detta inte har skett, vilket får anses vara en brist.

AA bereddes tillfälle att kommentera remissvaret.

### Rättsliga utgångspunkter

I grundskolan får rektorn besluta att stänga av en elev helt eller delvis om vissa i lagen angivna förutsättningar föreligger. Ett beslut om avstängning gäller omedelbart om inte annat beslutas. (5 kap. 14 § skollagen [2010:800])

Innan rektorn beslutar om avstängning ska eleven och elevens vårdnadshavare beredas tillfälle att yttra sig. Rektorn ska informera huvudmannen när han eller hon har fattat ett beslut om avstängning. Om eleven är under 18 år ska även socialnämnden informeras om beslutet. (5 kap. 16 § skollagen)

Ett beslut om avstängning ska dokumenteras skriftligt av den som genomfört åtgärden (5 kap. 24 § skollagen).

Beslut av en rektor om avstängning av en elev enligt 5 kap. 14 § får överklagas till allmän förvaltningsdomstol (28 kap. 9 § skollagen).

I ärenden enligt skollagen som avser myndighetsutövning mot någon enskild hos en kommun ska bl.a. följande handläggningsbestämmelser i förvaltningslagen (2017:900), FL, som huvudregel tillämpas: 31 § om dokumentation av beslut, 32 § om motivering av beslut och 33 § om underrättelse om innehållet i beslut och hur ett överklagande går till. I ärenden där beslut får överklagas enligt 28 kap. tillämpas också 43–47 §§. (29 kap. 10–11 §§ skollagen.)

Nämnda bestämmelser i förvaltningslagen innebär bl.a. följande. För varje skriftligt beslut ska det finnas en handling som visar bl.a. dagen för beslutet och vad beslutet innehåller. Ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt ska innehålla en klagande motivering, om det inte är uppenbart obehövligt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande. En myndighet som meddelar ett beslut i ett ärende ska också så snart som möjligt underrätta den som är part om det fullständiga innehållet i beslutet, om det inte är uppenbart obehövligt. Om parten får överklaga beslutet ska han eller hon även underrättas om hur det går till. En underrättelse om hur man överklagar ska innehålla information om vilka krav som ställs på överklagandets form och innehåll och vad som gäller i fråga om ingivande och överklagandetid. (Se 31–33 §§ FL.)

Om en part inte begär att bli underrättad skriftligen kan huvudmannen enligt 33 § FL välja om underrättelsen ska vara skriftlig eller muntlig. Av förarbetena till förvaltningslagen framgår dock att även om det finns en valfrihet i fråga om formen för underrättelsen borde det typiskt sett vara lämpligt att lämna en skriftlig underrättelse även i de fall en enskild inte begärt det. En muntlig underrättelse bör lämnas endast i undantagsfall, främst då handläggningen i sin helhet har skett muntligt och beslutet är enkelt att motivera och förstå (se prop. 2016/17:180 s. 324).

## Bedömning

Av utredningen framgår inledningsvis följande. Rektorn vid en grundskola beslutade i september 2024 att stänga av en elev. Rektorn hade en dialog med vårdnadshavarna via telefon den 5 september. Avstängningen trädde i kraft den 6 september och eleven fick återgå till skolan den 12 september. Skolpersonal

och vårdnadshavare träffades den 9 september varvid ett beslut om avstängning i skriftlig form överlämnades. Detta beslut var underskrivet den 9 september men saknade bl.a. beslutsdatum, avstängningens start- och sluttidpunkt och en överklagandehänvisning. Vårdnadshavarna fick senare ett nytt skriftligt beslut som innehöll bl.a. avstängningens start- och sluttidpunkt och en överklagandehänvisning. Beslutet angav att "[a]nteckningens händelsetid" var den 6 september, men innehöll inte heller något tydligt beslutsdatum.

Det råder delade meningar om huruvida vårdnadshavarna bereddes tillfälle att yttra sig innan beslutet om avstängning fattades. Anmälaren har påstått att så inte skedde medan kommunen har gjort gällande att vårdnadshavarna gavs möjlighet att yttra sig vid telefonsamtalet den 5 september. Jag noterar samtidigt att kommunen anför att syftet med telefonsamtalet var att förklara anledningen till och informera om avstängningen, vilket enligt min mening talar för att beslutet redan var fattat. I det första skriftliga beslutet som tillställdes vårdnadshavarna den 9 september angavs dessutom endast att vårdnadshavarna hade underrättats och det var först i det senare skriftliga beslutet som det angavs att vårdnadshavarna hade fått tillfälle att yttra sig. Även om mycket således talar för att beslutet fattades utan att vårdnadshavarna gavs tillfälle att yttra sig kan det emellertid inte anses helt klarlagt att så var fallet. Det framstår inte heller som meningsfullt att utreda frågan ytterligare. Det som kommit fram i denna del ger därför inte tillräckligt stöd för någon kritik.

Jag vill dock framhålla att syftet med kommunikering är att den enskilde ska få möjlighet att påverka utgången i ärendet. Att kontakta vårdnadshavarna först efter att ett beslut om avstängning har fattats, men innan beslutet har verkställts, i syfte att informera om beslutet och diskutera kommande avstängning, innebär inte att kravet på kommunikering i 5 kap. 16 § skollagen är uppfyllt (se JO:s beslut den 19 februari 2025 i ärende med dnr 1949-2024).

Ett beslut om avstängning är en ingripande åtgärd för en enskild och kan överklagas. Ett beslut av sådan karaktär bör i de flesta fall fattas skriftligen. Jag vill särskilt understryka betydelsen av att en enskild får ta del av det fullständiga innehållet i beslutet och en korrekt överklagandehänvisning i enlighet med 33 § FL. Att en enskild så snabbt som möjligt får rätt information om hur ett överklagande går till är viktigt ur rättssäkerhetssynpunkt eftersom bestämmelsen syftar till att säkerställa att en part får nödvändig information för att kunna ta till vara sin rätt.

Kommunen har anför att beslutet om avstängning inledningsvis kommunicerades muntligt till vårdnadshavarna och därefter överlämnades skriftligt tre dagar senare. Med hänsyn till kommunens ovan redovisade inställning rörande syftet med och innehållet i telefonsamtalet den 5 september är det dock inte helt tydligt om kommunen är av uppfattningen att beslutet också fattades och kommunicerades vid detta tillfälle. Otydligheten förstärks av att det skriftliga beslutet som överlämnades den 9 september saknade

beslutsdatum. Det är inte heller klarlagt exakt vilken information som förmedlades muntligt. Det sagda medför att det föreligger en osäkerhet kring när avstängningsbeslutet fattades, om beslutet inledningsvis fattades skriftligt eller muntligt samt när vårdnadshavarna underrättades om beslutets fullständiga innehåll.

Jag kan dock konstatera att det första skriftliga beslutet inte kan anses ha uppfyllt kraven i 31 och 33 §§ FL eftersom det saknades bl.a. beslutsdatum, avstängningens start- och sluttidpunkt och en överklagandehänvisning. Det har inte heller framkommit att vårdnadshavarna informerades om hur man skulle överklaga beslutet vid den muntliga underrättelsen. Anmälaren har dessutom anfört att vårdnadshavarna då de efterfrågade ett beslut med överklagandehänvisning fick beskedet att rektorns beslut inte gick att överklaga av vårdnadshavarna. Detta påstående har inte kommenterats av kommunen. Av ett e-postmeddelande som getts in av anmälaren framgår dock att en verksamhetschef på kommunen den 15 september skrev att vårdnadshavare inte kan överklaga rektors beslut om avstängning och att det var därför som det inte gavs någon hänvisning i dokumentet. Detta är direkt felaktigt (se 5 kap. 14 § och 28 kap. 9 § skollagen). Jag ser allvarligt på att en företrädare för kommunen lämnat ett felaktigt besked om möjligheten att överklaga ett beslut i en så känslig och ingripande åtgärd som avstängning av en elev.

Kommunen har inte angett när vårdnadshavarna fick del av det andra skriftliga beslutet med överklagandehänvisningen och annat har inte framkommit än att detta skedde först efter det felaktiga beskedet den 15 september. Vid den tidpunkten hade avstängningen upphört och frågan om överprövning var därmed i viss mån överspelad. Det är inte acceptabelt att kommunen dröjt så länge med att lämna den information som fordras enligt 33 § FL. Som framhållits ovan syftar bestämmelsen till att säkerställa att en part får nödvändig information för att kunna ta till vara sin rätt och avsaknaden av överklagandehänvisning får anses innebära en risk för rättsförlust.

Slutligen noterar jag, likt kommunen i sitt yttrande, att socialnämnden inte informerats om beslutet om avstängning. Detta är också en brist (se 5 kap. 16 § andra stycket skollagen).

Sammantaget förtjänar kommunen kritik för handläggningen av ärendet. Jag förutsätter att kommunen vidtar åtgärder för att se till att dess medarbetare är medvetna om förfarandet vid avstängning av elever och om vikten av att så snabbt som möjligt lämna föreskriven information som möjliggör för den enskilde att ta tillvara sin rätt.

Det som i övrigt har kommit fram i ärendet ger inte anledning till någon åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.

Beslutet har fattats av chefsJO Erik Nymansson. Dokumentet har fastställts digitalt och har ingen underskrift.

Rättssakkunniga Erik Thilén har föredragit ärendet och byråchefen Dan Johansson har deltagit i beredningen.